

Konflikts vēl negrauj tirgu

Interpretācijas trūkums pagaidām atstāj cenas bez noteiktas virzības

Mārtiņš Apinis

ASV un Irānas attiecību saasināšanās un neskaidrība par konflikta iespējamo tālāko gaitu pasaules finanšu tirgos kļuvusi par galveno cenu virzošo faktoru. Lai arī investoru rīcība ir bijusi visai drudzaina, svaru kauši nav nosvērušies par labu cenu kritumam, bet arī ne kāpumam.

Nafta atkāpjas

Pēc mēneša sākumā notikušā raķešu trieciena, kurā tika nogalināts Irānas Revolucionārās gvardes komandieris Kasems Sulejmani, viens no būtiskākajiem jautājumiem bija par to, kādas izmaiņas piedzīvos naftas cenas. Jautājums jo īpaši aktuāls ir tāpēc, ka Irāna atrodas pie Persijas un Omānas līci savienojošā Hormuza šauruma, kurš šaurākajā vietā ir tikai 39 kilometrus plats, bet caur kuru, pēc iepriekšējo gadu statistikas, esot tikuši pārvadāti 20% no pasaulē patērētās naftas. Šobrīd šī statistika gan varētu būt krietni vien pamanījies, jo pēdējo gadu gaitā drošākām naftas piegādēm caur Saūda Arābijas teritoriju uz šīs valsts rietumdaļu ir izbūvēta naftas cauruļvadu sistēma, turklāt pēdējo gadu gaitā ir strauji auguši naftas ieguves apjomi ASV. Tomēr minētais jūras šaurums dažādu iespējamo Irānas aktivitāšu dēļ naftas cenām aizvien nodrošina «zināmu riska prēmiju», sevišķi jau tādos brīžos, kad ASV un Irānas attiecības saasinās, un patlaban tās ir sliktākās vairāku gadu desmitu laikā.

Līdz ar to pēc Irānas raķešu trieciena ASV militārajiem spēkiem Irākā tirgus reakcija bija visai krasa, un pagājušajā trešdienā Ziemeļjūras jēlnaftas Brent cena spēja pakāpties līdz pat 71,75 ASV dolāriem (~ 64,58 eiro) par barelu jeb aptuveni par 8% vairāk nekā 2. janvārī. Tiesa, tirgus dalībnieku reakcija tikpat krasa bija tad, kad noskaidrojās, ka minētajā raķešu triecienā neviena ASV militārpersona nav cietusi, un arī ASV prezidents Donalds Tramps savā uzrunā Irānu drīzāk «sarāja», nevis solīja jaunas militārās akcijas. Rezultātā Brent naftas cena pagājušās ceturtdienas vakarā atradās pie 65,5 ASV dolāru atzīmes jeb zem līmeņa, kāds bija pirms konflikta saasināšanās mēneša sākumā. Tiesa, diez vai var teikt, ka kopš tā brīža naftas piegāžu drošība būtu augusi.

Baltic International Bank Aktīvu pārvaldīšanas nodaļas vadītājs Konstantīns Goluzins izsaka viedokli, ka ilgstošs naftas cenu pieaugums būtu iespējams, ja Tuvajos Austrumos sāktos atklāta karadarbība vai arī Irāna veiktu uzbrukumus ASV

▲ **PERSIJAS LĪČA** apkaime aizvien ir bijusi nozīmīgs naftas ieguves punkts, tāpēc draudi par militāro aktivitāšu sākšanos šajā reģionā var radīt placdarmu visai straujam naftas cenu pieaugumam pasaulē. Attēlā – naftas ieguve uz dienvidiem no Irānas galvaspilsētas Teherānas.

FOTO - REUTERS/SCANPIX

Tuvo Austrumu smiltāji ir un paliek nozīmīgākais naftas avots pasaulē. Zigurds Vaikulis

sabiedroto Tuvos Austrumu valstu naftas ieguves infrastruktūrai. «Lai naftas cenas augtu stabila pieprasījuma apstākļos, nepieciešams samazināt piedāvājuma apjomus. Ja Tuvos Austrumu krīze aprūtinās naftas produktu piegādi pasaules tirgiem, naftas cena augs,» secina K. Goluzins.

Savukārt CBL Asset Management (CBL AM) investīciju direktors Zigurds Vaikulis vērs uzmanību uz izmaiņām naftas tirgū. Proti, globālā naftas piedāvājuma pusē ir parādījis jauns čempions – ASV, kas, aizvadīto deviņu gadu laikā vairāk nekā dubultojot naftas iegūvi, ar 13 miljoniem barelu dienā ir kļuvušas par lielāko naftas ražotāju pasaulē. «Amerika ar mājās iegūto melno zeltu sedz tikai 60% no pašu patēriņa, tā nav alterna-

tīva arābu naftai globālā mērogā. Tuvos Austrumu smiltāji ir un paliek nozīmīgākais naftas avots pasaulē, un nekas joprojām tā neuzmudrina naftas cenu augšupeju, kā iespējams šajā reģionā. Tramps pēdējo pāris gadu laikā ir izdarījis daudz, lai tur nebūtu mierīgi,» vērtē CBL AM tirgus norišu eksperts. Viņš zina teikt, ka, ASV administrācijai ieviešot sankcijas pret Irānu, no globālā piedāvājuma tika «izspiesti» divi miljoni barelu Irānas naftas dienā. Savukārt konfliktā pastarpināti iesaistītā Irāka ar gandrīz piecu miljonu barelu iegūvi ir trešais naftas ražotājs OPEC kartelī. «Tā tikai nesen ir atjaunojusi savu naftas iegūvi, kas nu ir teorētiski apdraudēta. Turpat blakus ir ASV draudzīgā un Irānai nedraudzīgā valsts Saūda Arābija – līdz nesenam laikam pasaules lielākā naftas ieguvēja. Plašāks militārs konflikts reģionā viennozīmīgi ietekmēs naftas piegādes, izraisot cenu lēcienus,» paredz Z. Vaikulis.

Taču, viņaprāt, zīmīgi ir arī tas, ka saspilējums Tuvajos Austrumos (kura centrā jau gadiem ir ASV un to reģionālo sabiedroto konflikts ar Irānu) jau labu laiku ir vienīgais naftas cenas augšupejai fundamentāli pozitīvais faktors (neskaitot legālā kartēja OPEC mēģinājumus manipulēt ar naftas cenu). «Bez tā

naftas cenas, manuprāt, pašlaik atrastos 20–30% procentus zemāk par pašreizējo līmeni, ap 50 dolāriem barelā. Ja naftas ieguvējus pasaulē neierobežotu pašu kvotas un sankcijas, tad veidotos pārpalikums uz 5–7 miljoniem barelu. Turklāt iepriekšējo gadu pārprodukcijas laikā uzkrātās naftas rezerves visā pasaulē joprojām ir tuvu vēsturiskiem rekordiem. Savukārt pieprasījuma puse nav īpaši pārliecinoša gan pasaulē lēnākas izaugsmes dēļ, gan saistībā ar aizvien aktuālākajiem planētas ilgtspējas apsvērumiem,» situāciju raksturo Z. Vaikulis.

Komforta zona

Raugoties uz finanšu tirgus norisēm, ir jāpiebilst, ka norises Persijas līča reģionā, lai gan var radīt geopolitiskās spriedzes pieaugumu, nav izdzinušas no komforta zonas akciju tirgu. Z. Vaikulis vērs uzmanību uz tirgus dalībnieku psiholoģiskajām niansēm, proti, problēma nedaudz zaudējusi aktualitāti, bet akciju cenas pakāpušās līdz augstākam līmenim nekā pirms šīs problēmas rašanās. Turklāt nevar teikt, ka pasaule ir kļuvusi drošāka un investīciju vide – uzlabojusies. «Militāri konflikti nevar pozitīvi iespaidot pasaules ekonomiku un fondu tirgus kopumā. Ietekme var būt vienīgi negatīva.

Akciju cenas konflikta eskalācijas rezultātā gan varētu pieaugt uzņēmumiem, kas ražo militāro tehniku, ieročus un lidaparātus,» scenāriju vērtē K. Goluzins.

Ja palūkojamies uz to, kas tirgū noticis kopš konflikta sākuma, ir vērts pievērst uzmanību helikopteru ražotājam Lockheed Martin, kura akcijas cena ceturtdienas vakarā svārstījās ap 415 ASV dolāru robežu jeb apmēram par 4% augstāk nekā pirms konflikta saasinājuma. Turklāt akcijas cena strauji kāpa uzreiz pēc saasinājuma Tuvajos Austrumos un turpināja saglabāt pieaugošu tendenci. K. Goluzins vērs uzmanību, ka, naftas cenām palielinoties, augs arī naftas ieguves uzņēmumu ienākumi. «Ja šo uzņēmumu izdevumi un piegādes apjomi paliks nemainīgi vai arī pieaugs, tas atspoguļosies gala peļņā, un līdz ar to kāps arī nozares kompāniju akciju cenas,» potenciālās iespējas komentē Baltic International Bank finanšu tirgus eksperts.

Zelts un dolārs

Dažādas krīzes un nestabilitātes pieaugums tradicionāli ir labvēlīgs laiks, lai pieaugtu zelta cena. Šie brīži var būt arī labvēlīgi tam, lai augtu dažādu ar dzeltenajiem metāliem saistīto finanšu aktī-

Tirgus

Finanšu aktīvu un to indeksu izmaiņas laika posmā no 2. līdz 9. janvārim

- Nafta (Brent): **minus 1,3%**
- Nafta (WTI): **minus 2,6%**
- Zelts: **plus 1,7%**
- Indekss Standard & Poor's 500: **plus 0,5%**
- Indekss FTSE 100: **minus 0,1%**
- Indekss DAX: **plus 0,8%**

Avots: Investing.com

vu, piemēram, zeltā ieguldīto fondu vai dzelteno metālu ieguves uzņēmumu akciju, cenas. K. Goluzins uzskata, ka investoru skatījumā zelts joprojām ir drošs aktīvs pret daudzlielām riskiem, tostarp lielai, starptautisku konfliktu eskalāciju. Pagaidām gan dzeltenā metāla cena augusi samērā nedaudz, kāpumam kopš 2. janvāra, rēķinot ASV dolāru, sasniedzot nedaudz vairāk nekā procentu. Vienlaikus svarīgs jautājums ir par to, kā konflikta ietilgšanas gadījumā varētu mainīties ASV dolāru kurss pret citām valūtām. K. Goluzins uzskata, ka, ja saspilējums pieaugs, tad kapitāla plūsmas tiks novirzītas uz attīstīto valstu tirgiem, kas varētu pozitīvi ietekmēt šo valstu valūtas, arī ASV dolāra vērtību. ●